
A NEWYORKI SZOVJETOROSZ MŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS

Írta: Dr. FINTA SÁNDOR múzeum-igazgató

Newyork, 1929. április havában

Egy évvel ezelőtt az a szenzációs hír járta be az amerikai művészköröket, hogy Szovjet-Oroszország kollektív-kiállítást fog Newyorkban rendezni, művészi és iparművészeti alkotásokból. Annyi ellentmondó

kommentárt még nem váltott ki egy beígért kiállítás, mint a Szovjetoroszoknak ez a híre. A találgatások 85 százaléka — és ez igen jellemző — úgy a mai közönségre, mint a mai sajtóra, abban esősodott ki, hogy «most aztán jönni fog, a minnek jönni kell.» Ezt úgy kell értelmezni, hogy 85 százaléka a sajtóorganumoknak előrevetített egy kiállítást, amelyen tomboló erővel fog előtörni a diadalmas ultramodernizmus és amelytől azt várták, hogy mindent, ami a multból még maradt — tradíció szentesítette szép és jóízűs ápolta művészet — ezzel a monstre kiállítással meg lesz döntve. El lesz temetve, el lesz feledtetve. De bizony nem így történt. Három évvel ezelőtt nagy, erős agitálás indult meg Amerikában az ultramodern művészet érdekében. A National Academy of Design — (Képzőművészeti Akadémia) Amerikában a legmagasabb fóruma a művészeteknek, a sajtó egy részének ostroma és folytonos nyomása alatt megnyitotta a kapuját a modernizmus követőinek. Rászánta magát arra, hogy egy termet enged át a rendes téli kiállításon a törtető moderneknek. És ők felvonultak a kis és nagy tévedéseikkel, Epstein-Brankússi, Archipenkó — Európában is jól ismert túlzók — helyet kaptak az Akadémia addig komoly esarnokába.

De a visszahatás nem maradt el. Az Akadémia tárlata után ugyanis az Akadémiát fentartó Laymen trustees nem művésztagejai egyhangúlag kimondták, hogy többet egyetlen centet sem adnak az Akadémiának, ha még egyszer egy ilyen — kaegató — kiállítást rendez. Így a múzeum-barátok jóízűse visszautasította az Akadémia esarnokából a túlmagasba nőtt ultramodernizmust éppen akkor, amikor a Szovjetorosz-kiállítás előszele kerekedett. Ekkor

minden komoly intézmény és múzeum bezárta előle a kapuját, úgyhogy a kiállítás rendezői kénytelenek voltak helyiséget bérelni kiállításuk részére. Ma már megállapítható, hogy a Szovjetorosz kiállítás számottevő művészi eseménye volt az új világnak, mert a legutóbb lefolyt tíz év, amely eltakarta, elválasztotta az orosz művészek tevékenységét a külvilágtól, nagy titkot rejtegetett.

Mint minden forradalom, úgy az orosz is azzal kezdte, hogy a régi hivatalnokokkal együtt elkergette a régi tanult jeles művészeket is. És Új művészet címen nagysörényű ifjú titánok markoltak bele az eset és ceruza esomóiba és adták tudatlanságuk legalját. A nép, az istenadta nép eleinte megbámulta, de nem értette meg. De már két-három év multán, mivel neki kellett fizetnie a festőket, akik ízléstelen mázolásoknál egyebet nem adtak, megúnták a tanulatlan és tehetségtelen titánokat. Csendesesen félretolták őket, de kérlelhetetlenül és végérvényesen. Majd visszahívták tanítókul a régi mestereket, az igazi, a tehetséges és komoly tudású művészeket. Az orosz nép, félretéve minden túlzást, ami perverzítésra vezetett volna, józanul nekiesett a felszabadított erők lendületével a művészetnek. Rövid 8—10 év alatt olyan eredményt ért el, amely egyedülálló a művészet krónikájában. A newyorki Szovjetorosz kiállítás ékes tanuja egy a népművészet melegágyából fakadt új Reneszansz-nak. Pöre tagadása a tradíciónak, még nem avathat törvényt kores emberek sutalelkű ficamodványát. Felületes, lelkiismeretlenül végzett munka csak rökönödést kelt a józan ítéletű szemlélőben. A természet és a hit egyoldalú tagadói dekadenciába dönthetik a művészetet, de ezek a tagadók csak negatív eredményt érhetnek el. Szovjet-Oroszországban a forradalom óta 32.000 múzeumot létesítettek. Ezek a múzeumok ma nem régiségek vagy ereklyék lombtárai, hanem élő, szerves intézmények, amelyek az egészséges lelki nép oktatására, szórakoztatására törekcszenek. Ez a szórakoztatva tanítás olyan eredményeket ért el a művészet terén, aminőket eddig még alig mutattak fel. A newyorki Szovjet-kiállítás megnyitása nap-

ján a kiállítási termék majdnem üresen kongtak. Másnap, harmadnap híre futott, hogy az oroszok kiállítása merő szenzáció, a művészet magasabb foka. Az ötödik napon már életveszedelemmel járt a belépés. Csak libasorba lehetett rendőri asszisztencia mellett a kiállításba bejutni. Mindent eladtak és olyan magas áron, aminőket még a esúcsokhoz szokott Amerika sohasem látott még. Az összes múzeumok vettek, sőt vetekedtek a műtárgyakért. A lapok pedig oly elragadtatással írtak a kiállításról, hogy ezt fokozni már alig lehet.

A megtagadott és újra elismert professzor-mesterek vezetése mellett a nép egészséges hajtásaiból sarjadt új művész-nemzedék friss lendülettel és vallásos hittel látott neki az emberi erőt meghaladó feladatnak. Szobrászaik Rodint felülmúlóan interpretálják a témáikat és mindig a végleges anyagban közvetlenül faragják álmaikat. Az oroszok a fafaragásnak elismerten utólréhetetlen mesterei. Úgyesen használják fel a fa rostjainak szeszélyes vonalait, a göresök furcsa esavarodását, ide-oda zig-zugoló görbéit, életet varázsolnak a rendszeren nagyméretű (2—3-szoros életnagyságú) fejekbe. Az anyag nem adhat olyan lehetőséget, amit az orosz szobrász azonnal okosan és hatásosan ki ne használna. És ez azért van így, mert az új szobrász-nemzedék mind a mesterségen kezdte és csak azután lépett elő hosszú és alapos tanulás után művésszé. Munkájában nincsen álmodozás, tapogatózás, a kapkodó hajlodozásnak és felületességnek nyoma. Ők mesterei a vésőnek, feltétlen ismerői, sőt több, urai az anyagnak, amelyben komoly megfontalással dolgoznak. A gótikus kor nagymesterei és Michel-Angelo, Buonarroti, Donatello és hasonlók jutnak az eszünkbe, ha a B. Korolov vagy Motovilov, Chykov vagy Sandomirskaya hatalmas lendületű szobrait nézzük. E. Kápinov asszonyi lelket tud a fába faragni, hogy Rodint majdnem túlszárnyalja a lélekminitásban. Az orosz grafikusok már a háború előtt az elsők között voltak a világ e nemű értékeit tekintve. A forradalom vulkánikus lökést adott nekik, hogy a Zenitre jussanak és ott napként ragyogjanak. Életemben még sohasem láttam olyan nagyhatalmú fametszeteket, olyan lelki tökélyvel megalkotott gondolatki-kristályosodást, mint az oroszok grafikai kiállításán. A legkisebb metszetük is halhatatlan alkotások, amelyeket Amerika arannyal fizetett. Súlyos arannyal és olyan

elismeréssel, amilyen még művészeknek nem járt ki Amerika földjén. Hokusai, Rembrandt és Dürer technikájára emlékeztetően annyi megértéssel, tudással és egészséggel adnak elő mindent és annyi naivitással, hogy azt ma, az ultramodernek által megmétélyezett korban szinte alig lehet elhinni. Altman, Lásas (egy magyar), Kravehenko, Kupreianov, a halhatatlanok számát fogják szaporítani a művészet történetében. Alig van szavam, hogy a festőket méltassam, ezek annyira megnövekedtek, sőt túlnőttek az eddigi méreteknél és iskoláknál, amelyet közönségesen minden kiállításon az unalomig megtalálunk. A Metropolitan Art Museum of New-York — volt az első vásárló. Megszerezte A. E. Arkhipov nagy festményét 15.000 dollárért. Csupa erő ez a svéd kép és a színek nemes harmóniája egy kissé Zorn-ra emlékeztető, de annál sokkal többet ad. Kuprin tájképei, Ekaterina Zernova katona képei, M. S. Sarton, kompozícióban való egyszerűsége és a többi jeles alkotóművész igazi mester munkái, megnyitották a szívet és megváltoztatták a világ véleményét Szovjet-Oroszország művészetével szemben. Iparművészetük sem maradt a képzőművészetük mögött. És ez az ága a művészetnek, amellyel a business-t biztosítani vélték az oroszok mert az előzmények után nem bíztak képeik és szobraik sikerében. A finomság és a tökéletesség a jellemzője minden darabnak, amelyet bemutattak. És mondhatom, nagyszámmal mutattak és adtak is el mindent. Szőnyegek, ékszerek, bútorok, porcellánárúk, színezett lakk munkák, gyerekjátékok özöne, csipkék és festett sálók, stb. Soha nem tapasztalt érdeklődést keltettek az üzletemberekben és a kereskedelmi körökben.

Mr. Rakmanov, egyik művészrendezője volt a kiállításnak. Egyszerű megjelenésű, igénytelen embernek látszott, csak a szemében égő láng mutatta, hogy neki is jutott abból a tűzből, amelyet Prometheus lopott el az alvilágtól.

Ő oroszul beszélte a franciát én meg a magam módja szerint magyarul, így hamar összebarátkoztunk és elbeszélgettünk abban a közvetlen modorban, amely a művészek veleszületett tulajdonsága. Mi volt a vezérlő oka ennek a kiállításnak, kérdeztem? Kicsit gondolkodott, aztán ezt mondta: «Loin des yeux, loin du coeur». Az orosz nép a forradalom miatt teljesen leromlott, messze esett a világ szívéből; ámde a gazdasági hely-

Petry Béla: Szígnét.

zetük azt kívánja, hogy a világ szimpátiáját ismét maguk felé fordítsák. Így született meg a gondolat, hogy újra a világ szeme elé járuljanak és erre legkedvezőbb és legjobb célra vezetőnek találták a művészek alkotásainak bemutatását. Rakmanov elvtárs fejtegetésén elgondolkoztam. Úgy érzem, hogy nekünk magyaroknak is hasonló az esetünk. Nekünk is szimpátiára, sok szimpátiára, az egész világ szimpátiájára van szükségünk, hogy a hazánkon esett sérelmet feltárhassuk és módot adjunk a világnak, hogy egy Revízió által a rajtuk ejtett igazságtalanságot jóvá tegyék. «Loin des yeux, loin du coeur». Közelebb kell, hogy férközzünk a világ szeméhez és szívéhez. Egyetlen biztos út van a szimpátiájának megnyerésére és a tehetségünk és

a művészetünk megismertetésére. Kövessük az oroszok példáját. Fel a fejjel és lépünk a világ elé egy méltó, komoly, nagy magyar kiállításal, — amely végül még jó üzletnek is bizonyulhat. Ráadásul mi mentesek vagyunk egy olyan hancip-tól, amellyel az oroszok megterhelve indultak annak a bizonytalan és előítéletektől terhes vállalkozásnak, — a vörös forradalom emlékével terhelten, mely pusztítást, kegyetlenséget jelentett a legnagyobb kapitalista állam, Amerika lakosainak szemében. És lám a csoda megtörtént, a tűz és a víz egyesült, hogy megdöntsen egy újabb világveszedelmet, az ultramodernizmust és hogy bebizonyítsák, hogy a jól végzett, becsületes munka csak megértést, szimpátiát és megbecsülést hozhat.

KRÓNIKA

A MAGYAR IPARMŰVÉSZET A RÁDIÓBAN.
Dr. Dréhr Imre államtitkáré, az Országos Iparművészeti Társulat ügyvezető elnökéé az érdem, hogy a rádióban — végre — a hazai iparművészet is juthatott szóhoz. Május hó 24-én félórás tartalmas előadásában rövid, általános vonatkozású bevezetés után érdekes visszapillantást vetett a magyar iparművészet multjára, a nemzeti királyok alatt elért fénykorára, majd az Ausztriához való kapcsolódásunknak a magyar iparművészet fejlődését megbénító hatására. Meleg szavakkal emlékezett meg Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi miniszternek az újkori hazai iparművészet talpraállítása körül szerzett elévülhetetlen érdeméről. Végül «hazabeszélt», azaz felhívta a rádión hallgatóságának figyelmét az Országos Iparművészeti Társulatra «eddig eléggé még nem méltányolt» közérdekű és sikeres működésére és részletesen elmondta, hogy mi mindent tett 44 éves fennállása óta a társulat a magyar iparművészetért. Különösen pedig kiemelte a társulatra a hazai népművészet emlékeinek tervszerű és eredményes gyűjtésével s ezzel az utókor részére való megmentésével szerzett érdemét.

FINTA SÁNDOR kiváló magyar szobrász-művészt nagy megtiszteltetés érte. A The American National Academy of Design — a legmagasabb fóruma az amerikai képzőművészeknek. A The National Academy of Design a képzőművészet három ágából: építészettől, szobrászattól és festészetből rekrutálódik. Ezért a művészek álma, ha már a mesteri nívót elérték, hogy az említett három ágnak valamelyik testületébe tagnak belkassák, hogy így a «halhatatlanság» (az akadémiai tagság) felé

az útjuk a munkáik révén egyengetve vagy biztosítva legyen.

A The National Academy of Design, vagy az Architectural League of New York évi kiállításain lehet a művészeknek érdemeket szerezni arra, hogy az említett művész-egyletek tagnak beválasszák.

Hogy egy művészt vagy egy építész tagnak beválasszanak, az legtöbb esetben az illető tehetségének az értékétől függ, amelynek elbírálását rendszeren igen szigorúan végzik. A művész-egyletek legöregebb és legtehetségesebb tagjai hosszú elbírálás után ejtik meg a tagajánlást, akiket aztán ünneplően taggá választanak, bizonyos ceremóniák közepette.

Nagyon ritka eset, hogy egy «foreign born» művészt tagnak válasszanak és mindig igen nagy megtiszteltetés jelent az illető művészre.

Az Architectural League of New York Finta Sándort, ezt az izig-vérig magyar szobrászművészt tagnak választotta és az április 26-án a Hotel Roosevelt-ben megtartott díszbankett keretében, melyet az The American Institute of Architects és az Architectural League of New York rendez, mutatják be a társulat tagjainak.

Finta Sándor már évek óta rendes kiállító művésze az akadémiának, úgyszintén az Architectural League-nak, amelynek jelenleg a Grand Central Galleryben levő kiállításán egy igen sikerült bronzszobra van kiállítva.

VIRÁGOS BUDAPEST — VIRÁGOS MAGYARORSZÁG címmel született meg, mint az 1910-ben megalakult, de 4 éves igen eredményes működés után a háború és az azt követő súlyos idők miatt kímúlt régi Virágos Budapest Bizottság törvényes utóda, az új társulás a régi programmal és — újból fellángoló nagy lelkesedéssel és tettevággyal. Hogy mit akar a bizottság, azt címe fejezi ki. Szegény, megcsontolt hazánkat, első-